

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЗНУ

Протокол

№ 8 від 29.01.26

_____

(підпис)

_____ Шило Г.М.

(прізвище та ініціали)

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної
середньої освіти**

**ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ У ДРУГОМУ ЦИКЛІ БАЗОВОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Запоріжжя – 2026

Розробник: Гладиш Марія Олександрівна, к пед. н., доцент кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти.

Напрямок підвищення кваліфікації: Подолання освітніх втрат у другому циклі базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти від 12.10.2022 р. № 904. .

Термін дії програми: 29.01.2026 р. до 29.01.2029 р.

Рецензенти:

Андреев А. М., д. п. н., професор, завідувач кафедри загальної та прикладної фізики, Запорізький національний університет.

Сущенко Л. О., д. п. н., професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти, Запорізький національний університет.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. В умовах стрімких суспільних трансформацій, зростаючих глобальних викликів, а також на тлі війни, яку веде росія проти України, ментальне та фізичне здоров'я учасників освітнього процесу потребує підвищеної уваги, оскільки пережиті травматичні потрясіння негативно впливають на психоемоційний стан здобувачів загальної середньої освіти, учительства, батьківства, знижують їхні когнітивні здібності та життєву стійкість. У зв'язку з цим увиразнюється потреба в упровадженні в освітній процес закладів загальної середньої освіти соціально-емоційного навчання (далі - СЕН), що є ключовим інструментом розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи (дані - НУШ).

Актуальність програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти зумовлена потребою освітянства в реалізації системного, комплексного підходу до розвитку наскрізних умінь молодшої генерації через свідоме впровадження СЕН, що є надзвичайно важливим для їхньої успішної адаптації, самореалізації в динамічному сучасному світі, формуванні здатностей та готовності співчувати, співпрацювати, протистояти викликам, розбудовувати майбутнє України, ґрунтуючись на національних та європейських цінностях.

Педагогічні працівники мають володіти компетентностями (психологічна, емоційно-етична, компетентність, педагогічного партнерства, здоров'язбережувальна) які повною мірою сприятимуть реалізації зазначеного завдання, що здійснюється в перебігу виконання ними таких трудових, функцій, як партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу й участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища.

Цільова група: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 1 кредит ЄКТС (30 годин).

Особливості реалізації програми: Немає.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, змішана.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення педагогічними працівниками закладів загальної середньої освіти компетентностей, необхідних для формування в учнівства наскрізних умінь засобами соціально-емоційного навчання.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити слухачів із ключовими підходами до розвитку наскрізних умінь здобувачів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи;
- сформувати у педагогів розуміння ролі соціально-емоційного навчання в розвитку в учнівства критичного мислення, навичок керування емоціями, розв'язання проблем, співпраці з іншими;

- забезпечити практичне опанування інструментами СЕН для використання їх в освітньому процесі;
- підвищити здатність та готовність педагогів створювати безпечно, здорове та інклюзивне середовище для навчання.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: психологічна компетентність (Б1), емоційно-етична компетентність (Б2), компетентність педагогічного партнерства (Б3), здоров'язбережувальна компетентність (В2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

за результатами навчання за цією програмою слухачі набудуть необхідних знань, сформують та удосконалять здатності щодо:

- розуміння та пояснення суті соціально-емоційного навчання, його ролі у формуванні наскрізних умінь учнівства, визначених державними освітніми стандартами;
- інтеграції СЕН в освітній процес для розвитку в учнівства таких наскрізних умінь, як критичне та системне мислення, керування емоціями, розв'язання проблем, співпраця з іншими;
- добору та застосування інструментів СЕН для розвитку наскрізних умінь у різних навчальних і виховних ситуаціях;
- створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища, сприятливого для емоційного розвитку й набуття наскрізних умінь усіма учасниками освітнього процесу.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється за бальною системою та передбачає комплексну перевірку сформованості професійних компетентностей, практичних умінь і засвоєння теоретичних положень програми.

Максимальна кількість балів – 100, з них:

до 60 балів – за виконання практичних завдань (кейсів, проектних робіт, розробок адаптацій/модифікацій, індивідуальних освітніх рішень, аналізу педагогічних ситуацій тощо);

до 40 балів – за підсумкове тестування, що перевіряє розуміння ключових понять, підходів, методів та нормативних засад СЕН (20 балів), створення портфоліо матеріалів з упровадження СЕН (20 балів).

Практичні завдання оцінюються за такими критеріями:

- відповідність змісту завдання поставленим вимогам;
- обґрунтованість педагогічних рішень;
- практична застосовність запропонованих підходів;
- урахування індивідуальних освітніх потреб учнів;
- повнота та структурованість подання матеріалу.

Прохідний бал – 60, за умови набрання не менше 35 балів за практичні завдання, що підтверджує сформованість прикладних професійних умінь і готовність до впровадження отриманих знань у педагогічній діяльності.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: сертифікат.

Вартість: 750 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми спрямований на формування здатностей учительства до розвитку таких наскрізних умінь учнівства, як: критичне й системне мислення, конструктивне керування емоціями, розв'язання проблем і співпраця з іншими, визначених у державних стандартах початкової, базової середньої та профільної середньої освіти як ключових для формування життєвих компетентностей учнів.

Особливістю програми є поєднання теоретичних положень із практикоорієнтованими видами діяльності: проєктування фрагмента уроку з інтеграцією СЕН, аналіз кейсів, практики моделі стійкості спільнот (МСС), тренування технік саморегуляції, аналіз навчальної ситуації за методом системного мислення, рефлексивні вправи, груповий проєкт «Інтеграція СЕН у шкільні предмети».

Самостійна робота передбачає опрацювання методичних матеріалів і нормативних документів, опрацювання наукових джерел щодо ефективності СЕН, підготовку аналітичних звітів та рекомендацій щодо розвитку емоційної грамотності учнівства.

Підсумкові заходи включають створення портфоліо матеріалів з упровадження СЕН.

Зміст програми складається з 2 модулів та 8 взаємопов'язаних тем.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 тестових питань.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів.

Прохідний бал – 60 (з них не менше 35 балів за практичні завдання).

Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат / свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них:

6 год – лекційні заняття

18 год – практична робота

4 год – самостійна робота

2 год – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				Усього
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	

Модуль 1. Соціально-емоційне навчання як інструмент подолання освітніх втрат і відновлення психоемоційного ресурсу учнів					
Тема 1.1. Освітні втрати в умовах війни: психоемоційні чинники та їх вплив на навчальні результати учнів 5–9 класів	2	-			2
Тема 1.2. Соціально-емоційне навчання в контексті Нової української школи: принципи, моделі, наскрізні вміння	-	2	-	-	2
Тема 1.3. Розвиток емоційної стійкості, саморегуляції та мотивації учнів як умова подолання освітніх втрат	-	2	2	-	4
Тема 1.4. Травма-інформований підхід в освітньому процесі: підтримка учнів у кризових та посткризових умовах	2	-	-	-	2
Разом за модулем 1	4	4	2	-	10
Модуль 2. Педагогічні стратегії та партнерська взаємодія в подоланні освітніх втрат засобами СЕН					
Тема 2.1. Компетентності педагога НУШ для впровадження СЕН: психологічна, емоційно-етична, здоров'язбережувальна	-	4	-	-	4
Тема 2.2. Педагогічне партнерство з учнями та батьками як ресурс відновлення навчальних досягнень	-	4	2	-	6
Тема 2.3. Створення безпечного та підтримувального освітнього середовища у другому циклі базової	-	4	-	-	4
Тема 2.4. Інтеграція соціально-емоційного навчання в освітні галузі та навчальні предмети для компенсації освітніх втрат	2	2	-	-	4
Разом за модулем 2	2	14	2	-	18
Контрольні заходи	-	-	-	2	2
Усього	6	18	4	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ І ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО РЕСУРСУ УЧНІВ

Тема 1.1. Поняття освітніх втрат та освітніх розривів у другому циклі

базової середньої освіти.

Основні причини виникнення освітніх втрат в умовах воєнного стану: порушення безперервності навчання, дистанційний і змішаний формати, вимушене переміщення, травматичний досвід. Психоемоційні чинники, що впливають на навчальні результати учнів (стрес, тривожність, страх, емоційне виснаження). Вплив психоемоційного стану на когнітивні процеси, мотивацію до навчання, увагу, пам'ять і працездатність учнів 5–9 класів. Урахування вікових особливостей підлітків у процесі подолання освітніх втрат.

Тема 1.2. Соціально-емоційне навчання в контексті Нової української школи: принципи, моделі, наскрізні вміння

Сутність соціально-емоційного навчання як цілісного процесу розвитку особистості. Основні принципи СЕН у Новій українській школі: дитиноцентризм, партнерство, системність, практична спрямованість. Моделі соціально-емоційного навчання та їх адаптація до українського освітнього контексту. Взаємозв'язок СЕН і формування наскрізних умінь здобувачів освіти, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. Роль СЕН у підвищенні навчальної мотивації та подоланні освітніх втрат.

Тема 1.3. Розвиток емоційної стійкості, саморегуляції та мотивації учнів як умова подолання освітніх втрат

Емоційна стійкість, саморегуляція та навчальна мотивація як ключові соціально-емоційні компетентності учнів. Механізми формування здатності усвідомлювати й регулювати власні емоції. Інструменти СЕН для розвитку внутрішньої мотивації, відповідальності та позитивного ставлення до навчання. Практики підтримки психоемоційного ресурсу учнів у щоденному освітньому процесі. Значення рефлексії та зворотного зв'язку для відновлення навчальних досягнень.

Тема 1.4. Травма-інформований підхід в освітньому процесі: підтримка учнів у кризових та посткризових умовах

Поняття психологічної травми та її вплив на поведінку й навчання учнів. Основні принципи травма-інформованого підходу в освіті. Ознаки травматичного досвіду в учнів підліткового віку. Стратегії педагогічної підтримки учнів у кризових та посткризових умовах. Роль учителя у створенні відчуття безпеки, передбачуваності та довіри як передумови відновлення навчальної діяльності.

МОДУЛЬ 2. ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ В ПОДОЛАННІ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗАСОБАМИ СЕН

Тема 2.1. Компетентності педагога НУШ для впровадження СЕН: психологічна, емоційно-етична, здоров'язбережувальна

Роль педагога у впровадженні соціально-емоційного навчання та подоланні освітніх втрат. Психологічна компетентність учителя як здатність розуміти психоемоційний стан учнів і надавати підтримку. Емоційно-етична компетентність як основа гуманістичної педагогічної взаємодії. Здоров'язбережувальна

компетентність педагога в умовах підвищеного стресу. Саморегуляція та професійна стійкість учителя.

Тема 2.2. Педагогічне партнерство з учнями та батьками як ресурс відновлення навчальних досягнень

Педагогічне партнерство як ціннісна основа Нової української школи. Принципи ефективної взаємодії педагога з учнями та батьками. Роль довіри, відкритого діалогу та співпраці у відновленні навчальної мотивації та результатів учнів. Залучення батьків до підтримки соціально-емоційного розвитку дітей. Спільна відповідальність учасників освітнього процесу за подолання освітніх втрат.

Тема 2.3. Створення безпечного та підтримувального освітнього середовища у другому циклі базової середньої освіти

Поняття безпечного та підтримувального освітнього середовища. Фізична, психологічна та соціальна безпека учасників освітнього процесу. Роль СЕН у формуванні атмосфери довіри, взаємоповаги та прийняття. Профілактика конфліктів, булінгу та емоційного виснаження учнів. Організація освітнього простору, що сприяє відновленню навчальних можливостей.

Тема 2.4. Інтеграція соціально-емоційного навчання в освітні галузі та навчальні предмети для компенсації освітніх втрат

Можливості інтеграції соціально-емоційного навчання в освітні галузі та навчальні предмети. Планування уроків з урахуванням соціально-емоційних цілей. Активні та інтерактивні методи навчання як інструмент подолання освітніх втрат. Використання групових форм роботи, проєктної діяльності, рефлексивних практик. Оцінювання навчальних досягнень учнів з урахуванням розвитку наскрізних умінь.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Тема 1.1. Освітні втрати в умовах війни: психоемоційні чинники та їх вплив на навчальні результати учнів 5–9 класів (2 год, практичне заняття)

1. Аналіз кейсів «Освітні втрати очима вчителя»: виявлення психоемоційних чинників, що впливають на навчальні результати учнів.
2. Робота в малих групах: складання карти освітніх втрат учнів 5–9 класів з урахуванням вікових особливостей.
3. Вправа «Причина — наслідок»: встановлення зв'язку між психоемоційним станом учнів і рівнем навчальних досягнень.
4. Рефлексивна вправа «Зона впливу вчителя у подоланні освітніх втрат».

Тема 1.2. Соціально-емоційне навчання в контексті Нової української школи: принципи, моделі, наскрізні вміння (2 год, практичне заняття)

1. Робота з нормативними документами НУШ: визначення місця СЕН у формуванні наскрізних умінь.
2. Аналіз моделей СЕН: групове обговорення можливостей їх адаптації до

освітнього процесу 5–9 класів.

3. Практична вправа «Наскрізнi вмiння в дiї»: спiввiднесення елементiв СЕН iз конкретними навчальними ситуацiями.

4. Мiкропроектування фрагмента уроку з урахуванням принципiв соцiально-емоцiйного навчання.

Тема 1.3. Розвиток емоцiйної стiйкостi, саморегуляцiї та мотивацiї учнiв як умова подолання освiтнiх втрат (2 год, практичне заняття)

1. Самодiагностика «Емоцiйна стiйкiсть учнiв»: аналіз типових труднощiв у навчальній поведiнцi.

2. Практичне опрацювання технiк саморегуляцiї, адаптованих для учнiв 5–9 класiв.

3. Рольова вправа «Мотивуючий зворотний зв'язок»: формування навичок пiдтримки навчальної мотивацiї.

4. Розроблення перелiку щоденних педагогiчних практик для пiдтримки психоемоцiйного ресурсу учнiв.

Тема 1.4. Травма-iнформований пiдхiд в освiтньому процесi: пiдтримка учнiв у кризових та посткризових умовах (2 год, практичне заняття)

1. Аналіз педагогiчних ситуацiй «Учень у кризi»: визначення ознак травматичного досвiду.

2. Вправа «Безпечний простiр»: моделювання дiй учителя для створення вiдчуття психологiчної безпеки.

3. Рольова гра «Пiдтримувальна взаємодiя»: вiдпрацювання алгоритму педагогiчної допомоги учням.

4. Рефлексивна вправа «Межi вiдповiдальностi педагога в травма-iнформованому пiдходi».

Тема 2.1. Компетентностi педагога НУШ для впровадження СЕН: психологiчна, емоцiйно-етична, здоров'язбережувальна (4 год, практичне заняття)

1. Самооцiнювання рiвня сформованостi професiйних компетентностей педагога (чек-лист).

2. Вправа «Емоцiйний барометр вчителя»: усвiдомлення власних емоцiйних реакцiй у складних ситуацiях.

3. Аналіз кейсiв професiйного вигорання та пошук здоров'язбережувальних стратегiй.

4. Розроблення iндивiдуального плану розвитку компетентностей для впровадження СЕН.

Тема 2.2. Педагогiчне партнерство з учнями та батьками як ресурс вiдновлення навчальних досягнень (2 год, практичне заняття)

1. Рольова гра «Складна розмова з батьками»: вiдпрацювання навичок партнерської комунiкацiї.

2. Аналіз ситуацiй взаємодiї «учитель – учень – батьки» з позицiї СЕН.

3. Групова робота: розроблення правил ефективного педагогiчного партнерства.

4. Проектування форм залучення батьків до підтримки соціально-емоційного розвитку учнів.

Тема 2.3. Створення безпечного та підтримувального освітнього середовища у другому циклі базової середньої освіти (4 год, практичне заняття)

1. Аналіз освітнього середовища закладу освіти на предмет психологічної безпеки.

2. Вправа «Шкільний простір очима учня»: виявлення факторів підтримки та ризиків.

3. Розроблення алгоритму реагування на конфліктні та кризові ситуації в класі.

4. Групове проектування елементів підтримувального освітнього середовища засобами СЕН.

Тема 2.4. Інтеграція соціально-емоційного навчання в освітні галузі та навчальні предмети для компенсації освітніх втрат (2 год, практичне заняття)

1. Аналіз навчальних програм: визначення можливостей інтеграції СЕН у різні освітні галузі.

2. Розроблення фрагмента уроку з інтеграцією соціально-емоційних цілей.

3. Групова вправа «СЕН у міжпредметних зв'язках»: створення короткого міжпредметного проєкту.

4. Презентація напрацьованих рішень та взаємооцінювання.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Які психоемоційні чинники є ключовими у формуванні освітніх втрат учнів 5–9 класів в умовах війни та як вони впливають на навчальні результати?

2. У чому полягає роль соціально-емоційного навчання у реалізації Державного стандарту базової середньої освіти та формуванні наскрізних умінь НУШ?

3. Які педагогічні інструменти та практики сприяють розвитку емоційної стійкості, саморегуляції та навчальної мотивації учнів підліткового віку?

4. Які принципи травма-інформованого підходу мають бути враховані в освітньому процесі для підтримки учнів у кризових і посткризових умовах?

5. Як педагогічне партнерство з учнями та батьками і створення безпечного освітнього середовища сприяють подоланню освітніх втрат у другому циклі базової середньої освіти?

4. Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / ред. М. Грищенко. 2016. 40 с. URL:<http://repositorv.ldii.k.edu.ua/handle/34606Q48/20195>.

2. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/m/898-2Q20-n>.

3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року №87. URL: <https://zakoa.rada.gov.ua/go/87-2018-n>.

4. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 25 липень 2024 року №851. URL: <https://zakoi.rada.gov.ua/go/851-2024-n>.

5. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 року № 988-р. URL: ' <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>

6. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року №2145-УІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.

7. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 року № 463-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>

8. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: <https://register.nqa.gov.ua/iiploads/Q/646-ilove-pdf merged.pdf>

Основна література

1. Венгловська О. А., Елькін О. Б., Марущенко О. А., Федоренко О. Ф. Упровадження компонентів розвитку емоційного інтелекту в учнівства : практичний порадник педагогам закладів загальної середньої освіти. УІРО, 2023. 18 с. URL; <https://bit.ly/3JkSHPZ>.

2. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С, Л. Гумецької. Харків : Віват, 2022. 512 с.

3. Елькін О. Б., Рассказова О. І., Гринько В. О., Марущенко О. А. Зміцнення освіти через соціально-емоційне навчання: актуальні напрями дослідження в Україні та світі. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2024. №1 (58).

4. Елькін О. Соціально-емоційне навчання як затребувана практика формування м'яких навичок учнівства: сучасні виклики та досвід України. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. Вип. 1(10).

5. Іваницький О. І., Бондар О. Г., Прокоф'єв О. Ю. Формування м'яких навичок («soft skills») у студентів спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 014 Середня освіта у процесі магістерської підготовки. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 8. С. 1224-1237. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-8\(38\)-1223-1236](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-8(38)-1223-1236).

6. «Миттєва допомога!» - практики стратегій соціально-емоційної саморегуляції : методичні матеріали. URL: <http://gurl.li/lcglxt>

6. Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» (Feasibility Study on Opportunities for SEL within New Ukrainian School Reform) : аналітичний огляд / Гриневич Л., Дрожжина Т., Глоба О. та інші; за заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікової. Київ : «Видавнична група «Шкільний світ», 2021. 312 с. URL: <http://surl.li/echcc>.

7. Прокачуємо СЕЕН: колекція практик для дорослих і дітей : навч.-метод, посібник / Н. Валевська ; за заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенко. Харків, 2023.

42 с.

8. СЕЕН-путівник. Соціально-емоційне та етичне навчання : освітня програма для навчання серця й розуму / Голов. ред. О. Елькін. 2-ге вид. Київ : ТОВ «Інжиніринг», 2023. 148 с.

9. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL) : офіційний сайт.

Додаткова література

1. Блог «5 хвилин СЕЕН» на порталі «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/search/all/>.

2. Соціально-емоційне та етичне навчання - EdCamp Ukraine. *EdCamp Ukraine Ми об'єднуємо освітян і допомагаємо їм зростати*. URL: <https://www.edcamp.ua/seelukraine/>.

3. Водолазська Т. В. Формування емоційного благополуччя дітей молодшого шкільного віку. *Постметодика*. 2010. № (6)97. С. 26-32. URL; http://nbuv.gov.ua/UJRN/Postmetodyka_2010_6_6.

4. Єфімцева Г. Простір стійкості: створюємо місце для відпочинку та відновлення : практичний порадник / За заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенка : ГО «ЕдКемп Україна». Харків, 2024. 19 с.

5. EdCamp Ukraine. СЕЕН. Аудіопрактики соціально-емоційного та етичного навчання (з мелодією), 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLF8MwlgxLRAZ0ITeAMYG3pYoPk2VWGONI>

6. Explore SEL (Harvard Graduate School of Education): офіційний сайт. URL: <http://exploreselgse.harvard.edu/>

7. LifeComp: The European framework for the personal, social and learning to learn key competence. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120911>.

8. SEE LEARNING : електронний ресурс. URL: <https://seelearning.en.iotv.edu/en/home>.